

1. Úvod

Tato práce se zabývá pohledem daňového práva na tzv. nízkou kapitalizaci, tedy nadměrné dluhové zatížení podniků, nejčastěji úvěry poskytovanými osobami kapitálově nebo jinak s podnikem spojenými. Řada států vyspělé tržní ekonomiky v nedávné době přijala nebo významně modernizovala opatření, které mají zabránit negativním dopadům nízké kapitalizace na výběr jejich daňových příjmů, především odepřením daňové uznatelnosti nákladů vznikajících podnikům v souvislosti s nadměrným zadlužením a jejich překlasifikací na skrytou výplatu podílů na zisku.

Největší pozornost je obvykle věnována přeshraničnímu financování, neboť právě zde dochází z hlediska výběru daně té konkrétní země k absolutnímu úniku daňových příjmů. V rámci stále více globalizované ekonomiky má pak vzrůstající soutěž jednotlivých zemí ve zvýšení jejich atraktivity pro příliv zahraničních investic snižováním nominálních sazeb daně z příjmu vedlejší účinek v paralelně se zpřísňujícím pohledu na stanovení základu daně pro uplatnění těchto sazeb. Daňové uznatelnosti nákladů na financování podniku – které základ daně významně erodují - je v této souvislosti obvykle věnována velká pozornost. Nejinak je tomu i v českém daňovém právu – pravidla nízké kapitalizace u nás prošly v posledních několika letech přímo dramatickým legislativním vývojem, a stále více ovlivňují podnikatelské prostředí v České republice.

I přes významný vývoj pravidel upravujících nízkou kapitalizaci u nás zatím neexistuje odborná literatura, která by se tímto ekonomickým fenoménem podrobněji zabývala z hlediska daňového práva. Tato práce si proto klade za cíl tuto mezeru alespoň částečně vyplnit právní analýzou nízké kapitalizace v historii vývoje nové české daňové soustavy po roce 1993 i ve světovém měřítku.

V první části práce shrnuje nastiňuje problematiku nízké kapitalizace z širšího pohledu ekonomického, účetního a právního, především otázku preference typu financování podnikem s ohledem na jeho hospodářskou situaci a daňový režim

v zemi jeho sídla. Druhá a třetí kapitola shrnuje obecné světové přístupy k řešení problému nadměrného úvěrového zatížení, jak využitím již existujících obecných norem, tak zavedením nových pravidel specificky upravujících nízkou kapitalizaci. Další část je pak věnována vlivu mezinárodního práva na vývoj nízké kapitalizace ve světovém měřítku, zejména problematice smluv o zamezení dvojího zdanění a judikatuře Evropského soudního dvora v oblasti neslučitelnosti některých pravidel nízké kapitalizace se svobodou usazování garantovanou Smlouvou o založení Evropského společenství.

Následuje historický exkurz do vývoje úpravy nízké kapitalizace u nás, počínaje vznikem samostatné České republiky a zavedením nové daňové soustavy. V další části je komentován současný stav české právní úpravy nízké kapitalizace, jak v oblasti daňové uznatelnosti nákladů na financování, tak v navazující oblasti překlasifikace neuznatelných finančních nákladů na skrytou distribuci zisku podniku. V této souvislosti práce analyzuje výkladovou činnost Ministerstva financí v oblasti nízké kapitalizace, včetně otázek povahy těchto výkladů a jejich právní závaznosti. Některé z dlouhodobých výkladů jsou postupně podrobovány revizím v důsledku judikaturní činnosti Nejvyššího správního soudu, kterou se práce zabývá v další části. Následuje analýza přetrvávajících problémů českých pravidel nízké kapitalizace v praxi, včetně otázek vyvolaných přechodem některých českých podniků na účtování podle Mezinárodních účetních standardů nebo vlivu doktríny zneužití práva v oblasti práva daňového.

V předposlední části se práce zabývá srovnáním české úpravy nízké kapitalizace s úpravou zahraniční, a podává přehled pravidel nízké kapitalizace v ostatních zemích Evropské unie, ve vybraných dalších evropských zemích i v některých neevropských zemích vyspělé světové ekonomiky (Spojené státy americké, Indie, Brazílie, Rusko). V závěru práce hodnotí současný vývoj nízké kapitalizace u nás i ve světovém měřítku a analyzuje další směřování pravidel nízké kapitalizace v České republice *de lege ferenda*.

Práce vychází z platného právního stavu k 1. červnu 2010.
